

ՆՈՐԱՅՐ ԱՎԱԳՅԱՆ

ԵՊՀ իրավագիտության ֆակուլտետի
սահմանադրական իրավունքի ամբիոնի ասպիրանտ

«ՎԱՐՉԱԿԱՆ ՍԱՐՄԻՆ» ՀԱՄԿԱՅՈՒԹՅՈՒՆԸ ԱՌԱՆՁԻՆ ՏԵՍԱԿԻ ՎԱՐՉԱԿԱՆ ՎԱՐՈՒՅԹՆԵՐԻ ՀԱՍՏԵՔՍՈՒՄ

Սույն գիտագործնական աշխատանքի թեման արդիական է և առնչվում է վարչական վարույթի և վարչարարության ներկայումս արդիական այն հարցադրումների հետազոտությանը, որոնք հնարավորություն են տալիս բացահայտելու «վարչական մարմին» եզրույթի իրավական բովանդակությունը՝ վարչական վարույթի տարբեր տեսակների համատեքստում: Հեղինակը առաջ է քաշել այն մոտեցումը, որ «վարչական մարմին» եզրույթը թերևս կարող է ամբողջությամբ և անվերապահորեն կիրառելի լինել բոլոր այն դեպքերում, երբ խոսքը վերաբերում է բացառապես գործադիր իշխանության իրականացման հետ, իսկ իշխանության մյուս ճյուղերի պարագայում ներկայացվել են որոշ հիմնավորված վերապահումներ:

Հիմնարարներ- վարչական վարույթ, վարչարարություն, վարչական մարմին, առանձին տեսակի վարչական վարույթ, վարչական վարույթի տեսակ:

Ի տարբերություն խորհրդային ժամանակաշրջանի իրավագետների, ովքեր վարչական իրավունքի վերաբերյալ հետազոտություններ իրականացնելիս ցուցաբերել են պահպանողական մոտեցում¹, արևմտյան իրավագետները մշտապես կարևորել են հանրային իրավական գործառույթներ իրականացնող մարմինների ցանկացած լիազորությունների իրականացման ընթացակարգերի համակողմանի ուսումնասիրությունը և նոր հարցադրումներին անդրադարձը: Արդյունքում, ձևավորվել է, այսպես կոչված, ամերիկյան դոկտրինալ մոտեցում, ըստ որի՝ վարչական իրավունքի ամերիկյան և բրիտանական հայեցակարգերում վարչական իրավունքը սահմանում է նաև վարչական մարմինների լիազորությունները և միտված է կանոնակարգելու հետևյալ երեք հարցադրումները՝ 1) ինչպիսի՞ լիազորություններով կարող են օժտվել վարչական մարմինները, 2) ինչպե՞ս են որոշվում վարչական մարմիններին վերապահվող լիազորությունների սահմանները և 3) ինչպե՞ս են վարչական մարմինները սահմանափակվում այդ լիազորությունների շրջանակներում²:

Նշված հարցադրումները հատկապես կարևոր նշանակություն կարող են ունենալ առանձին տեսակի վարչական վարույթների առնչությամբ՝ բացահայտելով առանձնահատկությունների որոշ չափորոշիչներ: Մասնավորապես, հստակեցնելով, թե ընդհանուր առմամբ ինչպիսի լիազորություններ կարող են վերապահվել վարչական մարմիններին՝ առավել հիմնավորված կլինի այն հարցի պատասխանը, թե վարչական մարմինների ո՞ր գործառույթների իրականացման համար են անհրաժեշտ հատուկ ընթացակարգեր: Վարչական մարմիններ-

րին վերապահվող լիազորությունների սահմանների որոշման չափորոշիչներն ինքնուրույն կարող են ծառայել առանձին տեսակի վարչական վարույթներում լիազորությունների սահմանների որոշման համար և այլն:

Վարչական վարույթը, որը ժամանակակից վարչական իրավունքի կենտրոնական և հիմնարար ինստիտուտներից մեկն է, իրավաբանական դոկտրինում ներկայացվում է երկու նշանակությամբ: Նախ, վարչական վարույթը համարվում է գործադիր իշխանության կողմից իրականացվող ցանկացած գործառույթի իրականացման ընթացակարգ, որպիսի տեսակետներում նշանակություն չունի այն հանգամանքը, թե տվյալ գործառույթն իրականացվում է ներքին կառավարչական հարաբերություններում, թե ունի արտաքին ազդեցություն: Վերջինս վարչական վարույթը բնորոշում է լայն իմաստով: Նեղ իմաստով բնորոշելիս, արդեն ընդգծվում է, որ վարչական վարույթն իրավական որոշակի հետևանքներ է առաջացնում, հատկապես, արտաքին հարաբերություններում և եզրափակվում է վարչական ակտի ընդունմամբ³:

Վարչական վարույթի նեղ իմաստն է ամրագրված նաև «Վարչարարության հիմունքների և վարչական վարույթի մասին» օրենքի 19-րդ հոդվածում, համաձայն որի՝ վարչական վարույթը վարչական մարմնի՝ վարչական ակտ ընդունելուն ուղղված գործունեությունն է: Ակնհայտ է, որ վարչական վարույթի այսպիսի հասկացությունը կառուցված և պայմանավորված է երկու առանձին «վարչական մարմին» և «վարչական ակտ» իրավական եզրույթներից, հետևաբար «վարչական վարույթ» հասկացության և դրա բովանդակության բացահայտման

համար անհրաժեշտ է, առաջին հերթին, պարզել «վարչական մարմին» և «վարչական ակտ» եզրույթների իրավական նշանակությունը: Նշված եզրույթների իրավական նշանակության պարզաբանումն ունի կարևոր գիտագործնական նշանակություն ոչ միայն «վարչական վարույթ» եզրույթի իրավական իմաստի բացահայտման, այլ նաև մի շարք այլ միասնական մոտեցում չունեցող հարցերի վերաբերյալ հիմնավոր դիրքորոշում ներկայացնելու համար:

Սույն աշխատանքում անդրադարձ է արված «վարչական մարմին» եզրույթին, քանզի այս կամ այն պետական մարմինը վարչական մարմին համարելու հարցի հստակեցումն ունի կարևոր իրավական նշանակություն. որպեսզի պետական մարմինը համարվի վարչական մարմին, հարկ է, որ նրա գործունեության նկատմամբ կիրառելի լինի վարչական վարույթը կարգավորող օրենսդրությունը⁴:

Առաջնահերթ «վարչական մարմին» եզրույթի նշանակությունը պարզելը կարևոր է նաև հետագայում «վարչական ակտ» եզրույթի նշանակությունը որոշակիացնելու համար, քանի որ «Վարչարարության հիմունքների և վարչական վարույթի մասին» օրենքի 53-րդ հոդվածի համաձայն՝ «... վարչական ակտն արտաքին ներգործություն ունեցող այն որոշումը, կարգադրությունը, հրամանը կամ այլ անհատական իրավական ակտն է, որը վարչական մարմինն ընդունել է (ընդգծումը մերն է՝ Ն.Ա.) հանրային իրավունքի բնագավառում կոնկրետ գործի կարգավորման նպատակով, և ուղղված է անձանց համար իրավունքներ և պարտականություններ սահմանելուն, փոփոխելուն, վերացնելուն կամ ճանաչելուն»: Օրենսդրությամբ տրված բնորոշումից ակնհայտ է, որ «վարչական ակտ» եզրույթի նշանակությունը պարզելն առավել տրամաբանական կլինի «վարչական մարմին» եզրույթի նշանակությունը պարզելու համատեքստում:

«Վարչարարության հիմունքների և վարչական վարույթի մասին» ՀՀ օրենքի որոշ իրավակարգավորումների, այդ թվում՝ «վարչական մարմին» եզրույթի վերաբերյալ գիտական հիմնավոր դիրքորոշումների բացակայությունը կարող է, ընդ որում, որոշ դեպքերում, ցավոք, արդեն հանգեցրել է դրանց սխալ ընկալման և սխալ իրավակիրառման: Նշված օրենքի 2-րդ հոդվածի 1-ին մասը նախատեսում է, որ օրենքի I և VII բաժինների («Վարչարարության հիմունքների և վարչական վարույթի մասին» ՀՀ օրենքի «Վարչարարության հիմունքները» վերտառությամբ 1-ին բաժինն իր մեջ ներառում է 1-ին «Ընդհանուր դրույթներ», 2-րդ «Վարչա-

րարության հիմնարար սկզբունքները» և 3-րդ «Գործերի ենթակայությունը վարչական մարմիններին, վարչական մարմինների փոխօգնություն» գլուխները, իսկ «Պատասխանատվությունը վարչարարությամբ պատճառված վնասի համար» վերտառությամբ 7-րդ բաժնում ներառված են 15-րդ «Պատասխանատվություն կրողը, պատասխանատվության հիմքերը և կարգը, վնասը հատուցելը» և 16-րդ «Պատասխանատվության հատուկ կանոնները» գլուխները:) գործողությունը տարածվում է վարչական մարմինների՝ հանրային իրավունքի բնագավառում իրականացվող *ցանկացած գործունեության վրա (ընդգծումը մերն է՝ Ն.Ա.)*: Փաստորեն, նշված բաժինների կիրառելիությունը հանրային իրավունքի բնագավառում իրականացվող այս կամ այն գործունեության նկատմամբ հասկանալու համար անհրաժեշտ է լինելու պարզել, թե արդյո՞ք գործունեություն իրականացնող սուբյեկտը վարչական մարմին է:

Ընդ որում, նշված դրույթում առկա «ցանկացած գործունեություն» եզրույթի ներքո հարկավոր է հասկանալ, բացառապես, վարչարարություն իրականացնելու չորս եղանակները՝ 1) վարչական ակտի ընդունմամբ եզրափակվող գործունեությունը, 2) նորմատիվ ակտի ընդունմամբ եզրափակվող գործունեությունը, 3) փաստական հետևանք առաջացնող գործողությունը և 4) փաստական հետևանք առաջացնող անգործությունը, քանի որ նույն հոդվածի 2-րդ մասում օրենքի տարբեր բաժինների գործողությունների ոլորտները սահմանելիս նշվում է այդ նույն եղանակներից միայն երեքը, մասնավորապես, II-VI բաժինների գործողությունը տարածվում է վարչական ակտի ընդունմամբ եզրափակվող գործունեության վրա, իսկ IV-VI բաժինների գործողությունը տարածվում է նաև վարչական մարմինների այնպիսի գործողության և անգործության վրա, որոնք անձանց համար առաջացնում են փաստական հետևանքներ, փաստորեն, օրենսդիրը բացառում է II-VI բաժինների գործողությունը նորմատիվ ակտի ընդունմամբ եզրափակվող գործունեության՝ այդ եղանակով վարչարարություն իրականացնելու նկատմամբ: Այդպիսով, օրենսդիրը «ցանկացած գործունեություն» եզրույթի կիրառմամբ շեշտադրել է, որ I և VII բաժինների գործողությունը տարածվում է վարչարարության բոլոր, այդ թվում՝ նորմատիվ ակտի ընդունմամբ եզրափակվող եղանակների վրա՝ սեփական կամքը բացահայտելով տվյալ դրույթում ևս «վարչական մարմիններ» եզրույթի կիրառմամբ:

Սակայն, իրավակիրառ պրակտիկայում առկա են Վարչական դատարանի կողմից քննության

առած բազմաթիվ դատական գործեր, որոնք ընդ-
դեմ Ազգային ժողովի բարենպաստ վարչական
ակտ ընդունելուն պարտավորեցնելու պահանջնե-
րի մասին են :

Նշվածից հետևում է, որ իրավակիրառ պրակ-
տիկան ընթանում է Ազգային ժողովը վարչական
մարմին համարելու ուղղությամբ, որպիսի տրամա-
բանությամբ ողջամտորեն հնարավոր կլինի պնդել,
որ Ազգային ժողովի կողմից հանրային իրավունքի
բնագավառում իրականացվող նորմատիվ ակտե-
րի, այդ թվում՝ օրենքների ընդունման գործունեու-
թյան (ընթացակարգերի) նկատմամբ կիրառելի են
վերը նշված բաժիններով նախատեսված իրավա-
կարգավորումները: Ավելին, որպես այդպիսի դիր-
քորոշման օգտին խոսող հանգամանք կարող են
վկայակոչվել նաև ՀՀ վարչական դատավարու-
թյան օրենսգրքով նախատեսված որոշ իրավա-
կարգավորումները, օրինակ՝ 10-րդ հոդվածի 2-րդ
մասով նախատեսված այն նորմը, համաձայն որի՝
վարչական դատարանին ընդդատյա չեն Սահմա-
նադրական դատարանի ենթակայությանը վերա-
պահված գործերը, որով կհիմնավորվի, որ Ազգա-
յին ժողովի կողմից իրականացվող հանրային իրա-
վունքի բնագավառում իրականացվող գործունեու-
թյան որոշ տեսակներ վարչադատավարական վե-
րահսկողության օբյեկտ չեն համարվում բացառա-
պես այդ նորմի ուժով, սակայն դրանց նկատմամբ
կիրառելի են վերը նշված բաժիններով նախատես-
ված կարգավորումները:

Խնդիրն այն է, որ «Վարչարարության հի-
մունքների և վարչական վարույթի մասին» օրենքի
«Հանրապետության ողջ տարածքում վարչարա-
րություն իրականացնող պետական այլ մարմին-
ներ» դրույթն անհարկի տարածական մեկնաբա-
նությունների տեղիք է տալիս: Մասնավորապես,
ՀՀ վճռաբեկ դատարանը, թիվ ՎԴ/4901/05/11 վար-
չական գործով 27.11.2015թ. որոշմամբ անդրադառ-
նալով այս կարգավորմանը, նշել է, որ օրենսդիրը
«Վարչարարության հիմունքների և վարչական վա-
րույթի մասին» օրենքի 3-րդ հոդվածում վարչական
մարմնի հասկացությունը, նախ սահմանել է ինս-
տիտուցիոնալ առումով՝ ամրագրելով, որ վարչա-
կան մարմիններ են գործադիր իշխանության հան-
րապետական մարմինները, տարածքային կառա-
վարման մարմինները, տեղական ինքնակառա-
վարման մարմինները, այնուհետև վարչական
մարմնի հասկացությունը սահմանել է գործառու-
թային առումով՝ նշելով, որ վարչական մարմիններ
են նաև վարչարարություն իրականացնող այլ պե-
տական մարմինները: Այսինքն՝ ինստիտուցիոնալ
առումով՝ վարչական մարմին չհանդիսացող պե-

տական մարմինը, որպեսզի գործառութային առու-
մով համարվի վարչական մարմին, հարկավոր է, որ
իրականացնի վարչարարություն, ընդ որում օրենս-
դիրը շեշտադրել է այդպիսի գործունեություն իրա-
կանացնող պետական մարմինը վարչական մար-
մին համարելու կարևորությունը կամ, այլ կերպ
ասած՝ «վարչարարություն» հասկացության էա-
կան հատկանիշ է համարել պետական մարմինը
վարչական մարմին համարվելը, իսկ թե պետական
մարմինը կոնկրետ իրավիճակում վարչական մար-
մին կհամարվի ինստիտուցիոնալ, թե գործառութա-
յին առումով, արդեն «վարչարարություն» հասկա-
ցության էական հատկանիշ չէ: Փաստորեն, եթե
Ազգային ժողովը, Վարչական դատարանի կողմից
քննության առած օրինակում, վարչական ակտ ըն-
դունելուն ուղղված գործունեությունն իրականաց-
նելիս գործառութային առումով կարող է համարվել
վարչական մարմին, ապա ինչո՞ւ նորմատիվ իրա-
վական ակտ, օրինակ՝ օրենք, ընդունելիս չի կարող
գործառութային առումով համարվել վարչական
մարմին, չէ՞ որ վարչարարությունն արտաքին ներ-
գործություն ունեցող այն գործունեությունն է, որը
եզրափակվում է վարչական կամ նորմատիվ ակ-
տերի ընդունմամբ:

Վերը նշվածը տեսականորեն հնարավոր, իսկ
գործնականում էլ չբացառվող ծայրահեղական
դիրքորոշումներ են, և ըստ դրանց իրավակիրառ
պրակտիկա չունենալու անհրաժեշտությամբ պայ-
մանավորված՝ «Վարչարարության հիմունքների և
վարչական վարույթի մասին» օրենքում և ՀՀ վար-
չական դատավարության օրենսգրքում առկա անո-
րոշ հասկացություններից ծագող հիմնախնդիրնե-
րը կարող են լուծվել բացառապես համապատաս-
խան ոլորտները կարգավորող նոր օրենսդրական
ակտերի ընդունմամբ՝ հաշվի առնելով երկու իրա-
վական ակտերի բովանդակային փոխկապակց-
վածությունը, քանի որ միասնական և հստակ չա-
փանիշներով իրավական կարգավորումն ինքնին
խրախուսելի է և հանդիսանում է ինչպես իրավուն-
քի գերակայության, այնպես էլ իրավահավասա-
րության, կոռուպցիայի դեմ արդյունավետ պայքա-
րի, իրավակիրառ գործունեության որոշակիության
ու կանխատեսելիության արժեքավոր երաշխիք :

Ինչևէ, անդրադառնալով վարչական մարմին-
ների ծագումնաբանությանը՝ կարելի է նշել, որ
վարչական մարմինների կայացումն ու զարգացու-
մը եվրոպական երկրներում տեղի է ունեցել որոշա-
կի անցումային փուլերով. առաջին հերթին առկա
են եղել հիմքեր վարչական մարմինների ի հայտ
գալու համար, որից հետո յուրաքանչյուր երկրում
այդ մարմինները ձևավորվել են տվյալ երկրի իրա-

www.arcaradatumjournal.com

վաքաղաքական գործունեների ազդեցության ներքո, և ստացել են ազգային տարբերակում, իսկ հետագայում, նաև մեր օրերում նկատվում են դրանց միջև առկա ընդհանրությունների աճ: Կառավարման մարմինները, որոնք ի սկզբանե պատմականորեն ստեղծված են եղել ապահովելու հպատակների հնազանդությունը բարձրագույն իշխանությանը, այժմ, արդեն պատասխանատու են հասարակության առջև: Գործադիր իշխանության գործունեության ոլորտի հետզհետե ընդլայնումը հանգեցրել է նրան, որ վարչական մարմինների առջև դրված խնդիրներն աճել են, և պետության ներսում օրինականությունն ապահովելուց զատ, հետագայում դրանք պարտավոր են եղել նաև իրականացնել տնտեսական հարաբերությունների նկատմամբ վերահսկողություն, իսկ ավելի ուշ, նաև հասարակության անդամների կյանքի և գոյության համար անհրաժեշտ այլ գործառույթներ⁷:

Վարչական մարմինների ծագման և զարգացման ուսումնասիրությունից երևում է, որ ըստ ֆրանսիական դոկտրինի՝ վարչական մարմինների այժմյան բովանդակությամբ ընկալման նախադրյալները սկիզբ են առել 19-րդ դարում, երբ վարչական մարմիններն առավելապես ընկալվում էին որպես միջնորդ օղակ իշխանությունների և հասարակության անդամների միջև, որոնց միջոցով օրենսդրական կարգադրագրերը հասնում են իրենց հասցեատերերին, իսկ վերջիններիս բողոքներն իշխանություններին⁸: Ընդ որում, այդ մարմինները կաշկանդված են եղել օրինականության սահմանադրական սկզբունքով և գործել են օրենսդիր իշխանության կողմից ընդունված կարգավորումներին համապատասխան⁹:

Փաստորեն, դեռևս, 19-րդ դարում ակնհայտ է եղել վարչական մարմինների գործադիր իշխանության մարմինների համակարգում ներառված լինելու, ինչպես նաև օրինականության սկզբունքով կաշկանդված լինելու հանգամանքները, հատկապես, ընդգծվել է դրանց օրենքով նախատեսված գործառույթների իրավակիրառ բնույթը: Ավելին, Ֆրանսիայի Հանրապետության Սահմանադրությամբ ուղղակիորեն ամրագրված է, որ վարչական համակարգը կառավարության ենթակայության ներքո է¹⁰:

Վարչական իրավունքի իտալական դոկտրինում նշվում է, որ վարչական մարմինների շարքին են դասվում բոլոր այն մարմինները, որոնք ստեղծված են հետևյալ երեք խնդիրներից որևիցե մեկի լուծման նպատակով՝ ա) քաղաքական ինստիտուտներին աջակցելը կառավարման բնագավառում, բ) քաղաքական ինստիտուտների կողմից

որոշված պետական նպատակներին հասնելուն ուղղված գործունեություն իրականացնելը և գ) հանրային շահից ելնելով՝ Սահմանադրության, օրենքների և կառավարության քաղաքականության հիման վրա ապրանքների արտադրության, ծառայությունների մատուցման և շահույթի ստացման հետ կապված գործառույթներ իրականացնելը¹¹:

Իտալիայի Հանրապետության սահմանադրության 95-րդ հոդվածն ամրագրում է, որ նախարարների խորհրդի նախագահը պահպանում է քաղաքական և վարչական գործունեության ուղղությունը՝ խրախուսելով և համակարգելով նախարարների գործունեությունը, իսկ 97-րդ հոդվածն ամրագրում է, որ պետական հաստատությունները կազմակերպվում են օրենքով նախատեսված կարգով, այնպես, որ ապահովվի ճիշտ և անաչառ վարչարարություն¹²:

Նշվածից ակնհայտ է, որ Իտալիայում վարչական մարմինների շարքին են դասվում պետական այն հաստատությունները, որոնք գործում են գործադիր իշխանության գործունեության ոլորտում և ենթակա են կառավարությանը:

«Վարչական վարույթի մասին» Գերմանիայի Դաշնային Հանրապետության օրենքի 1-ին հոդվածի 4-րդ մասով նախատեսված նորմը սահմանում է, որ այդ օրենքի իմաստով վարչական մարմին է հանդիսանում հանրային կառավարման առաջադրանքներ կատարող ցանկացած հաստատություն¹³:

Ընդ որում, վարչական մարմինները հանրային կառավարման առաջադրանքները կատարելու համար պետական մարմինների կողմից պատվիրակված և լիազորված են ընդունելու կառավարման ակտեր, որոնք ունեն արտաքին ազդեցություն: Վարչական մարմինների գործառույթներն ու լիազորությունները սահմանազատված են օրենսդիր և դատական իշխանությունների գործունեությունից: Դրանց կառուցվածքը և գործունեության կարգը սահմանվում է օրենքով և կառավարության որոշումներով, իսկ կազմակերպման և ենթակայության հիմնարար սկզբունքները՝ սահմանադրությամբ¹⁴:

Փոքր ինչ այլ մոտեցում է որդրեգրել ԱՄՆ օրենսդրությունը, որտեղ վարչական մարմիններ համարվող պետական հաստատությունները ներկայացվել են բացառման սկզբունքով և ԱՄՆ ոլորտը կարգավորող օրենսդրությամբ ուղղակիորեն նախատեսվել է այն մարմինների շարքը, որոնք չեն համարվում վարչական մարմիններ, ընդ որում վարչական մարմին չհամարվող պետական մարմինների շարքում առկա է նաև օրենսդիր մարմին-

նր¹⁵ :

Այդպիսի բացառման սկզբունք որդեգրված է մաս Վրաստանում, որտեղ Վրաստանի ընդհանուր վարչական օրենսգրքի 3-րդ հոդվածի 2-րդ մասը հստակ նախատեսում է այն վարչական մարմինները, այդ թվում՝ օրենսդիր մարմինը, որոնց գործունեության նկատմամբ օրենսգրքի գործողությունը չի տարածվում¹⁶ :

Այսպիսով, վերոնշյալ երկրների փորձը ցույց է տալիս, որ թեկուզև «վարչական մարմին» եզրույթի վերաբերյալ չկա միասնական դիրքորոշում, սակայն միանշանակ է, որ թե՛ տեսական գրականությունում և թե՛ օրենսդրությամբ արձանագրվում է, որ դրանք ներառված են կամ գործադիր իշխանության մարմինների համակարգում, կամ նրանց գործառույթները պատվիրակված են հանրային իշխանության մարմինների կողմից և ուղղված են գործադիր իշխանության խնդիրների լուծմանը: Ավելին, որոշ երկրներում հստակ արձանագրվում է օրենսդիր մարմնի վարչական մարմին չհամարվելու փաստը, ինչը լիովին արդարացված ենք համարում: Տարակարծությունների տեղիք չտալու համար հստակեցնենք, որ խոսքը բնավ չի վերաբերում օրենսդիր մարմնի և անձանց միջև հանրային իրավահարաբերություններից բխող վեճերի լուծման ենթակայության հարցին, այլ, բացառապես, օրենսդիր մարմնի՝ հանրային իրավունքի բնագավառում իրականացվող գործունեության նկատմամբ վարչարարությունը և վարչական վարույթը կարգավորող օրենսդրության կիրառելիությանը:

Ամփոփելով «վարչական մարմին» եզրույթի վերաբերյալ գիտագործնական մոտեցումների վերլուծությունը՝ կարող ենք նշել, որ վարչական մարմինը պետական կառավարման մարմինների համակարգում ներառված կամ գործադիր իշխանության կամ տեղական ինքնակառավարման ոլորտում Սահմանադրությամբ կամ օրենքով նախատեսված լիազորություններ իրականացնող մարմին է կամ Սահմանադրությամբ կամ օրենքով նախատեսված այնպիսի մարմին է, որը չի հանդիսանում արդարադատություն կամ օրենսդիր իշխանություն իրականացնող մարմին:

Այսպիսի բնորոշումը թույլ կտա գործնականում հստակորեն առանձնացնել այն մարմիններին, որոնք համարվում են վարչական մարմիններ, ինչով պայմանավորված՝ նրանց կողմից հանրային իրավունքի բնագավառում իրականացվող ցանկացած գործունեության նկատմամբ կիրառելի կլինի «Վարչարարության հիմունքների և վարչական վարույթի մասին» օրենքի 1-ին և 7-րդ բաժիններով

նախատեսված իրավակարգավորումները: Ավելին, այսպիսի բնորոշումը թույլ կտա բացառել Ազգային ժողովի և դատարանների վարչական մարմին համարվելը, որոնց կողմից հիմնական առաքելությունից դուրս հանրային իրավունքի բնագավառում իրականացվող գործունեությանը և կարգավորող օրենսդրության մասին կանդիդատուրան այլ պատեհ առիթով:

Բացի այդ, տրված բնորոշումը թույլ կտա իրավական համակարգում ձեռքբազատվել անհարկի տարածական մեկնաբանությունների տեղիք տվող «Վարչարարության հիմունքների և վարչական վարույթի մասին» օրենքի «Հանրապետության ողջ տարածքում վարչարարություն իրականացնող պետական այլ մարմիններ» դրույթից:

Այսպիսով, վարչարարություն, հետևաբար մաս առանձին տեսակի վարչական վարույթ իրականացնող մարմինների դերում կարող են հանդես գալ՝ 1) պետական կառավարման մարմինների համակարգում ներառված մարմինները, 2) գործադիր իշխանության ոլորտում սահմանադրությամբ կամ օրենքով նախատեսված լիազորություններ իրականացնող մարմինները, 3) տեղական ինքնակառավարման ոլորտում սահմանադրությամբ կամ օրենքով նախատեսված լիազորություններ իրականացնող մարմինները, 4) սահմանադրությամբ կամ օրենքով նախատեսված այլ մարմինները, որոնք չեն հանդիսանում արդարադատություն կամ օրենսդիր իշխանություն իրականացնող մարմիններ:

Հետևաբար, միայն վերը նշված մարմինների արտաքին ներգործություն ունեցող գործունեությունը, որը կեզրափակվի վարչական կամ նորմատիվ ակտի ընդունմամբ, ինչպես մաս անձանց համար փաստական հետևանքներ առաջացնող գործողությունը կամ անգործությունը կարող է համարվել վարչարարություն:

Հավելենք, որ «Վարչարարության հիմունքների և վարչական վարույթի մասին» օրենքում, ինչպես մաս փոխկապակցված այլ իրավական ակտերում առկա առանցքային նշանակություն ունեցող եզրույթների անհարկի մեկնաբանությունները բերում են անհստակության և ոչ միասնականության, ինչը, գործնականում, բերում է, անգամ, հիմնարար իրավունքների խախտման վտանգի: Ուստի, դրանով պայմանավորված, առանձնակի անհրաժեշտություն է առաջացել ընդունելու ոլորտը կարգավորող նոր օրենսդրական ակտեր:

- ¹ Տե՛ս, Գանիելյան Գ. «Վարչական արդարադատության կայացման հիմնախնդիրները» - Եր. «ԱՌ-Տ», 2004 – էջ 126-146:
- ² Տե՛ս, Schwartz B. - American Administrative Law: An Overview [1996] AdminRw 2; (1996) 45/46 Admin Review էջ 14, էլեկտրոնային հղումը՝ <http://classic.austlii.edu.au/au/journals/AdminRw/1996/2.html>:
- ³ Տե՛ս, օրինակ՝ Салищева Н.Г. Административный процесс в СССР - М. 1964 – С. 8. Сорокин В.Д. Административно-процессуальное право – СПб. 2004. - С. 21.
- ⁴ Տե՛ս, Никеров Г.И. “Административное право” США [Текст] / Г.И. Никеров; АН СССР Ин-т США и Канады - Москва : Наука 1977. – С. 32-35. տե՛ս նաև՝ “Административное право зарубежных стран” Учебное пособие, - М.: Издательство “СПАР”, 1996 – С. 10.
- ⁵ Տե՛ս, օրինակ, ՎԳ/2859/05/21 դատական գործը:
- ⁶ Տե՛ս, Գանիելյան Գ. «Վարչական վարույթի առանձին տեսակների անհրաժեշտությունը պայմանավորող չափանիշները», ԵՊՀ իրավագիտության ֆակուլտետի պրոֆեսորադասախոսական կազմի գիտաժողովի նյութերի ժողովածու/ ԵՊՀ; Գլխ. խմբ.՝ Գ. Ս. Դազինյան. –Եր., ԵՊՀ, 2017, էջ 71:
- ⁷ Մանրամասն տե՛ս Sabino Cassese Die Entfaltung des Verwaltungsstaates in: Ius Publicum Europaeum Band III: Verwaltungsrecht in Europa: Grundlagen / hrsg. von Armin von Bogdandy Sabino Cassese Peter Michael: Müller, 2010, էջ – էջ 26:
- ⁸ Տե՛ս, Pierre Legendre L’administration du XVIII siècle à nos jours, 1968, էջ 268:
- ⁹ Տե՛ս, Sabino Cassese նույն աշխատության էջ – 18:
- ¹⁰ Տե՛ս, Ֆրանսիայի Հանրապետության սահմանադրության 20-րդ հոդվածը, էլեկտրոնային հղումը՝ https://www.concourt.am/armenian/legal_resources/world_constitutions/constit/france/france-c.htm, տե՛ս նաև՝ Ziller J. «Verwaltungsorganisation» in: Bogdandy/ Cassese/ Huber (Hrsg.) «Ius Publicum Europaeum» Bd. V: Verwaltungsrecht in Europa: Grundzüge C.F. Mueller Verlag: Heidelberg. - էջ 13:
- ¹¹ Տե՛ս, Pastori G. «La pubbSica ammiriistrazione» // Manuale di diritto pubblico, - էջ 519, հղումն ըստ՝ Կ. Չարիկյան «Վարչական մարմինների և դրանց փոխօգնության ինստիտուտի էությունը», Գատական իշխանություն, նոյեմբեր, 2012 – էջ 53:
- ¹² Տե՛ս, Իտալիայի Հանրապետության սահմանադրությունը, էլեկտրոնային հղումը՝ [http://www.codices.coe.int/NXT/gateway.dll/CODICES/constitutions/eng/eur/ita?fn=documentframeset.htm\\$f=templates\\$3.0](http://www.codices.coe.int/NXT/gateway.dll/CODICES/constitutions/eng/eur/ita?fn=documentframeset.htm$f=templates$3.0)
- ¹³ Տե՛ս, էլեկտրոնային հղումը՝ https://www.gesetze-im-internet.de/vwvfg/___1.html :
- ¹⁴ Տե՛ս, Alpmann // Brockhaus. Fachlexikon: Recht. 2. «aktualisierte und erweiterte» Auflage Alpmann & Schmidt. Leipzig. 2005© 3/4 205; Creifelds. Rechtswörterbuch. 18. Auflage. Verlag C.H. Beck. München 2004 – էջ 176, 1477-1478; Wolff H.A. und Decker A. Verwaltungsgerichtsordnung // Verwaltungsverfahrensgesetz Studienkommentar Verlag C.H. Beck. München, 2005 – էջ 534: Աղբյուրներն ըստ՝ Вильфрид Бергманн // Административно-процессуальное право Германии – М. Волгерс Клувер, 2007 – С. 9.
- ¹⁵ Տե՛ս, էլեկտրոնային հղումը՝ <https://www.archives.gov/federal-register/laws/administrative-procedure/551.html> :
- ¹⁶ Տե՛ս, էլեկտրոնային հղումը՝ <https://matsnc.gov.gc/ru/document/view/16270?publication=37> :

ՕԳՏԱԳՈՐԾՎԱԾ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՑԱՆԿ

1. Գանիելյան Գ. «Վարչական արդարադատության կայացման հիմնախնդիրները» - Եր. «ԱՌ-Տ», 2004:
2. Գանիելյան Գ. «Վարչական վարույթի առանձին տեսակների անհրաժեշտությունը պայմանավորող չափանիշները», ԵՊՀ իրավագիտության ֆակուլտետի պրոֆեսորադասախոսական կազմի գիտաժողովի նյութերի ժողովածու/ ԵՊՀ; Գլխ. խմբ.՝ Գ. Ս. Դազինյան. –Եր., ԵՊՀ, 2017:
3. Չարիկյան Կ. «Վարչական մարմինների և դրանց փոխօգնության ինստիտուտի էությունը», Գատական իշխանություն, նոյեմբեր, 2012:
4. “Административное право зарубежных стран” Учебное пособие- - М.: Издательство “СПАР”, 1996.
5. Вильфрид Бергманн // Административно-процессуальное право Германии – М. Волгерс Клувер, 2007.
6. Никеров Г.И. “Административное право” США [Текст] / Г.И. Никеров; АН СССР Ин-т США и Канады - Москва: Наука 1977.
7. Салищева Н.Г. Административный процесс в СССР - М. 1964.
8. Сорокин В.Д. Административно-процессуальное право - СПб. 2004.
9. Alpmann // Brockhaus. Fachlexikon: Recht. 2. “aktualisierte und erweiterte” Auflage Alpmann & Schmidt. Leipzig. 2005.
10. Creifelds. Rechtswörterbuch. 18. Auflage. Verlag C.H. Beck. München 2004.
11. Schwartz B. - American Administrative Law: An Overview [1996] AdminRw 2; (1996) 45/46 Admin Review.
12. Sabino Cassese - Die Entfaltung des Verwaltungsstaates in: Ius Publicum Europaeum Band III: Verwaltungsrecht in Europa: Grundlagen / hrsg. von Armin von Bogdandy Sabino Cassese Peter Michael: Müller 2010.
13. Pierre Legendre L’administration du XVIII siècle à nos jours« 1968.

14. Pastori G. «La pubblica amministrazione» // Manuale di diritto pubblico.
15. Ziller J. «Verwaltungsorganisation» in: Bogdandy/ Cassese/ Huber (Hrsg.) «Ius Publicum Europaeum» Bd. V: Verwaltungsrecht in Europa: Grundzüge C.F. Mueller Verlag: Heidelberg.
16. Wolff H.A. und Decker A. Verwaltungsgerichtsordnung // Verwaltungsverfahrensgesetz Studienkommentar Verlag C.H. Beck. München, 2005.

Норайр Авагян

Аспирант кафедры конституционного права юридического факультета ЕГУ

РЕЗЮМЕ

Понятие «административный орган» в контексте различных видов административного производства

Тема данной научно-практической работы актуальна и связана с исследованием актуальных в настоящее время вопросов административного производства и администрирования, которые позволяют выявить правовое содержание термина “административный орган” в контексте различных видов административного производства: Автор выдвинул тот подход, что термин “административный орган” может быть полностью и безоговорочно применим во всех тех случаях, когда речь идет исключительно о реализации исполнительной власти, а в случае других ветвей власти были представлены некоторые обоснованные оговорки.

Ключевые слова: административное производство, администрирования, административный орган, отдельный вид административного производства, вид административного производства.

Norayr Avagyan

YSU, Faculty of Law, Postgraduate Student of the Department of Constitutional Law

SUMMARY

“Administrative body” in the context of various types of administrative proceedings

The topic of this scientific and practical work is relevant and is connected with the study of currently relevant issues of administrative proceedings and administration, which allow us to identify the legal content of the term “administrative body” in the context of various types of administrative proceedings. The author put forward the approach that the term “administrative body” can be fully and unconditionally applicable in all cases where it is exclusively about the exercise of executive power, and in the case of other branches of government, some reasonable reservations were presented.

Key words: administrative proceeding, administration, administrative body, various types of administrative proceedings, type of administrative proceeding.

Բնագիրը ներկայացվել է 01.02.2022թ.
Ընդունվել է տպագրության 18.02.2022թ.
Հոդվածը երաշխավորել է տպագրության (գրախոսվել է) իրավաբանական
գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր Գ. Դանիելյանը